

CONSIDERAȚII PRIVIND CONTINUITATEA AUTOHTONĂ ÎN SPAȚIUL CARPATO-DUNĂREAN ÎN MILENIUL I D.HR.

Dan Gh. Teodor

În ansamblul investigațiilor întreprinse în ultima jumătate de secol privitoare la procesul etnogenezei românești, problema continuității autohtone în spațiul carpato-dunărean ocupă un loc aparte prin importanța și semnificația sa istorică.

În lipsa informațiilor izvoarelor scrise din mileniul I d.Hr. referitoare la existența autohtonilor în spațiul geografic amintit, cercetarea problemei a beneficiat într-o anumită măsură doar de aportul investigațiilor arheologice¹ și a acelora din domeniul lingvisticii².

Argumentele numeroase aduse în sprijinul aserțiunii privind o continuitate de viațuire autohtonă neîntreruptă în arealul principal al derulării procesului de etnogeneză au fost acceptate de marea majoritate a specialiștilor români, la care s-au adăugat, cu timpul și mulți savanți de peste hotare³. Încă de la începutul investigațiilor pe scară largă a problemei etnogenezei românești cercetarea continuității a luat o mare amploare, fenomenul istoric devenind cu timpul pentru unii arheologi chiar o obsesie care, în unele cazuri, a generat puncte de vedere și concluzii eronate sau exagerate. De aceea, nu e de mirare că în pofida numeroaselor argumente aduse în sprijinul demonstrării stăruinței populației locale din spațiul carpato-dunărean, unii arheologi de peste hotare au formulat în repetate rânduri îndoieli, unele nu lipsite de anumite temeuri logice.

În acest context trebuie să evidențiem și faptul că, de multe ori

¹ Contribuțiile cercetărilor arheologice din ultima jumătate de secol privitoare la continuitatea autohtonă sunt incluse în mai multe studii și sinteze din care cităm selectiv: I. Nestor, **Les données archéologiques et les problèmes de la formation du peuple roumain**, în *RRH*, 3, 1964, p. 308-423; Eugenia Zaharia, **Données sur l'archéologie des IVe-XIe siècles sur le territoire de la Roumanie. La culture Bratei et la culture Dridu**, în *Dacia*, NS, XV, 1971, p. 269-287; O. Toropu, **Romanitatea târzie și străromânii în Dacia Traiană sud-carpatică**, Craiova, 1976; D.Gh. Teodor, **Teritoriul est-carpatic în secolele V-XI e.n.**, Iași, 1978; idem, **Spațiul carpato-dunăreano-pontic în mileniul marilor migrații**, Buzău, 2003; Ligia Bârză, **Continuitatea creației materiale și spirituale a poporului român pe teritoriul fostei Dacii**, București, 1979; N. Stoicescu, **Continuitatea românilor**, București, 1980; Șt. Olteanu, **Societatea carpato-danubiano-pontică în secolele IV-XI. Structuri demo-economice și social-politice**, București, 1997; I. Corman, **Contribuții la istoria spațiului pruto-nistran în epoca evului mediu timpuriu (sec. V-VII d.Hr.)**, Chișinău, 1998; **Istoria românilor**, vol. II, București, 2001, p. 401-663; vol. III, București, 2001, p. 21-316.

² H. Mihăescu, **La langue latine dans le sud-est de l'Europe**, București-Paris, 1978; idem, **La romanité dans le sud-est de l'Europe**, București, 1993; Gh. Ivănescu, **Istoria limbii române**, Iași 1980; I. Ficher, **Latina dunăreană**, București, 1985; M. Sala, **Limba română, limbă romanică**, București, 1997.

³ N. Stoicescu, I. Hurdubețiu, **Continuitatea Daco-Romanilor în istoriografia română și străină**, București, 1984.

fenomenul continuității a fost înțeles de unii specialiști români numai ca o realitate ilustrată doar de anumite descoperiri arheologice, în special ceramice, încercându-se să se acrediteze ideea că stabilitatea unor comunități sătești producătoare de olărie ar putea fi dovedită doar pe temeiul unor atare activități economice. În realitate, după cum este bine cunoscut și unele populații migratoare au produs ceramică, ca să nu mai vorbim de faptul că aceleași categorii de olărie, în anumite situații, au putut fi folosite de grupuri etnice diferite, ca urmare a unui larg proces de aculturație, astfel că argumentele menționate nu pot fi invocate *tale-quale* în sprijinul unei neîntrerupte continuități de locuire. Este cazul unor populații migratoare, care au produs ceramică, cum au fost goții, gepizii sau slavii, alogeni pătrunși și stabiliți pentru o anumită vreme în spațiul de la nordul Dunării de Jos.

Firește, utilizarea vestigiilor ceramice ca argument în susținerea ideii de continuitate nu trebuie respinsă aprioric, dar este obligatoriu ca ea să se sprijine pe observații multiple și atente ale contextelor arheologice din care produsele de olărie provin, precum și pe o pertinentă analiză a tipurilor de locuințe, anexe gospodărești și instalații de foc, trăsăturile obiectelor de podoabă, vestimentare și de cult cu care se asociază, tradițiile culturale și nu în ultimul rând, elementele structurilor social-economice.

Din nefericire, nu toate studiile dedicate în ultimele decenii acestei probleme au efectuat analize de acest gen, astfel că au generat pentru mulți dintre specialiștii români și străini semne de întrebare și chiar critici. Chiar și atunci când unii arheologi au încercat să abordeze problema dintr-un unghi de vedere mai larg, pentru a spori credibilitatea asupra stăruinței autohtone, vorbind și despre fenomenul de discontinuitate, cei mai mulți nu au considerat necesar să demonstreze dacă în zona respectivă a fost anterior atestată și o continuitate de locuire daco-romană sau veche românească. De aceea, credem că efectuarea organizată, amplă și de durată a cercetărilor de suprafață, în pofida unor incertitudini în atribuirile culturale, tipologice sau cronologice a vestigiilor descoperite, este imperios necesară și în viitor, pentru a dovedi, în limite posibile, ponderea de locuire umană dintr-o zonă geografică sau alta în diferite perioade. O atare acțiune întreprinsă constant în toate formele de relief ale spațiului carpato-dunărean se impune cu atât mai mult cu cât unele studii apărute în ultimele decenii au formulat, fără a avea la bază suficiente date de teren, concluzii insuficient argumentate și prin urmare puțin convingătoare.

În acest context, ni se pare oportună la nivel național o retrospectivă atentă a tuturor rezultatelor obținute de cercetarea arheologică, în primul rând pentru perioada cuprinsă între secolele IV-X care, în stadiul actual al cercetărilor ar putea oferi unele posibilități mai largi de a clarifica anumite aspecte și a formula concluzii noi și credibile. Desigur, o atare retrospectivă, extrem de complexă și de durată, ar depăși cadrul limitat al articolului nostru, de aceea ne vom mărgini a evidenția doar câteva aspecte, pe care le considerăm posibile să genereze înțelegerea mai corectă a problemei discutate.

După cum este în parte cunoscut, ca urmare a intenselor cercetări

arheologice întreprinse în anumite regiuni ale spațiului de la nordul Dunării de Jos, vizând în ansamblu toate formele de relief, s-a putut depista un număr considerabil de obiective datând din perioada mileniului I d.Hr. Raportarea pe hartă a descoperirilor cunoscute până în prezent evidențiază cu claritate constatarea că, locuirea cea mai intensă se situează în zonele de podișuri și platouri submontane, altă dată acoperite în cea mai mare parte cu păduri seculare⁴, fiind mult mai rară în regiunile de câmpie sau cele montane propriu zise. De asemenea, cercetările menționate au evidențiat că, în anumite subunități geografice bine delimitate sau în unele microzone, există un număr foarte mare de așezări datând din secolele IV-X/XI. Investigațiile de teren au descoperit frecvent, de exemplu, pe teritoriul unei localități actuale câte cinci-șase așezări din aceeași vreme, ceea ce aparent ar putea presupune existența unei densități de locuire neobișnuite, chiar și în cazul în care numărul considerabil al obiectivelor s-ar datora încadrării cronologice diferite pentru fiecare dintre ele. În realitate, nu se poate admite decât existența doar cel mult a două-trei așezări care, din rațiuni de ordin economic mai ales, au pendulat decenii de-a rândul în microzona respectivă, schimbându-și periodic vetrele de sat dar lăsând în arealul lor de viețuire urmele locuirii temporare⁵.

În căutarea unor noi locuri propice pentru practicarea agriculturii, locuri care trebuiau periodic schimbate pentru că, după utilizarea lor un anumit număr de ani nu mai dădeau randamentul economic scontat, obștea sătească era nevoită să se deplaseze în alte zone pentru a căuta noi terenuri pentru cultivarea cerealelor. Obținerea unor noi suprafețe destinate practicării agriculturii era de cele mai multe ori extrem de dificilă, din cauza împăduririlor excesive ale zonelor de podișuri și platouri submontane. De aceea, poienile sau terenurile cu vegetație arboricolă mai rară erau cele mai căutate, defrișările de păduri sau alte metode nefiind întotdeauna posibile la nivelul de dezvoltare tehnică pe care îl aveau la vremea respectivă comunitățile sătești autohtone. După o anumită perioadă satul revenea pe vechea lui vatră, între timp loturile arabile abandonate refăcându-și în mod natural potențialul. Putem vorbi în aceste cazuri de o *continuitate mobilă* a satelor, fenomen constatat aproape fără excepție în toate formele de relief ale țării locuite de populația autohtonă⁶. Fără îndoială, mobilitatea comunităților sătești a avut drept cauze principale nu numai rațiuni de ordin economic, ci și după cum s-a apreciat și cauze de ordin politic, localnicii retrăgându-se temporar din fața numeroaselor invazii ale grupurilor de migratori. Este cazul mai ales a acelor autohtoni care viețuiau în zonele străbătute de marile cursuri de ape, acestea reprezentând căile cele mai propice și mai directe ale deplasărilor grupurilor de alogeni, deci și cele mai afectate de pătrunderile migratorilor.

⁴ D.Gh. Teodor, **Descoperiri arheologice și numismatice la est de Carpați**, București 1996, p. 11-36; Șt. Olteanu, **op.cit.**, p. 17-57.

⁵ D.Gh. Teodor, **op.cit.**, p. 32.

⁶ **Ibidem**, p. 33; Șt. Olteanu, **op.cit.**, p. 20.

Revenirea periodică a satelor pe vechile lor vetre și pendulările întreprinse în micro-zonă sunt bine dovedite de cercetările arheologice efectuate în numeroase obiective. Amintim în acest sens unele așezări de la est de Carpați, ca cele de la Botoșana-Suceava⁷, Davideni-Neamț⁸, Dodești-Vaslui⁹, Hansca-Ialoveni¹⁰, Siliștea-Orhei¹¹, cele de la sud de Carpați de la, Budureasca¹² și Șirna-Prahova¹³, Radovanu-Ilfov¹⁴, Dulceanca-Teleorman¹⁵ și Băleni-Dâmbovița¹⁶ sau din Transilvania de la Bratei¹⁷ și Albești-Sibiu¹⁸, Țaga-Cluj¹⁹, Lăpușel-Maramureș²⁰, Biharea-Bihor²¹ etc. care au orizonturi culturale succesive datând uneori fără întrerupere, în unele cazuri, pe parcursul mai multor secole.

În atare situații considerăm că se poate demonstra existența unei *continuități pe verticală*, asemenea obiective cu orizonturi suprapuse fiind constant atestate în toate formele de relief mai intens populate²².

⁷ D.Gh. Teodor, **Civilizația romanică la est de Carpați în secolele V-VII e.n. Așezarea de la Botoșana-Suceava**, București, 1984.

⁸ I. Mitrea, **Comunități sătești la est de Carpați în epoca migrațiilor. Așezarea de la Davideni din secolele V-VIII**, Piatra Neamț, 2001.

⁹ D.Gh. Teodor, **Continuitatea populației autohtone la est de Carpați. Așezările din secolele VI-XI e.n. de la Dodești-Vaslui**, Iași, 1984.

¹⁰ Gh. Postică, **Românii din Codrii Moldovei în evul mediu timpuriu**, Chișinău, 1994.

¹¹ I. Corman, **op.cit.**, p. 150, cu bibliografia.

¹² V. Teodorescu, Marinela Peneș, **Matricea de incidență a siturilor arheologice de la Budureasca (Budureasca 1-Budureasca 31, jud. Prahova)**, în *Anuarul Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova*, 1, Ploiești, 1984, p. 11-50.

¹³ Șt. Olteanu, V. Teodorescu, Nina Neagu, **Rezultatele cercetărilor arheologice de la Șirna (jud. Prahova în 1978), cu privire la secolele III-XI**, în *Materiale*, Oradea, 1979, p. 277-279; idem, **Rezultatele cercetărilor de la Șirna-Prahova**, în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 417-422; Șt. Olteanu, Nina Neagu, **Rezultatele cercetărilor de la Șirna-Prahova**, în *Materiale*, București, 1983, p. 384-387; Șt. Olteanu, Nina Neagu, V. Nicolae, **Locuințe din secolele IV-VI și IX-X descoperite la Șirna, jud. Prahova**, în *Materiale*, București, 1993, p. 347-349.

¹⁴ Maria Comșa, **Unele date privind așezarea din secolele VI-VII de la Radovanu-Ilfov**, în *Muzeul Național*, 2, 1975, p. 335-342.

¹⁵ Susana Dolinescu-Ferche, **Așezări din secolele III și VI în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca**, București, 1974; idem, **Habitats des VIe et VIIe siècles de notre ère à Dulceanca IV**, în *Dacia*, N.S., XXVI, 1992, p. 125-177.

¹⁶ Luciana Muscă, T. Muscă, **Săpăturile arheologice de la Băleni-Români, jud. Dâmbovița**, în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 425-428.

¹⁷ Ligia Bârză, **La station no.1 de Bratei, dép. de Sibiu (IVe-VIIe siècles)**, în *Dacia*, N.S., XXXVIII-XXXIX, 1994-1995, p. 239-295; Eugenia Zaharia, **La station no. 2 de Bratei, dép. de Sibiu (VIe-VIIIe siècles)**, în aceeași revistă, p. 297-356.

¹⁸ Gh. Baltag, **Așezarea de la Albești-Sighișoara. Elemente inedite în cultura materială din secolele IX-X**, în *Revista Bistriței*, 8, 1994, p. 75-78.

¹⁹ D. Protase, **Țaga. Două așezări din perioada finală a etnogenezei românilor (sec. IV-VI și sec. VII-VIII)**, Cluj-Napoca, 2003.

²⁰ I. Stanciu, **Așezarea prefeudală de la Lăpușel-jud. Maramureș**, în *Ephemeris Napocensis*, IV, 1994, p. 267-322.

²¹ S. Dumitrașcu, **Biharea. Săpăturile arheologice (1973-1980)**, vol. 1, Oradea, 1994, p. 51-56, 157-210.

²² D.Gh. Teodor, **Quelques considérations sur la population daco-romaine et ancienne roumaine**

De asemenea, cercetările arheologice au arătat că diferitele aspecte culturale bine delimitate pentru anumite perioade sunt difuzate în zone geografice destul de largi, sugerând ideea unei *continuități pe orizontală*, fenomen care se dovedește propriu întregului spațiu de la nordul Dunării de Jos²³.

Coordonatele de timp, de spațiu și de apartenență culturală, uneori și etnică stabilite pe temeiul investigațiilor arheologice trebuie însă corect înțelese și prin elementele din domeniul vieții spirituale. Avem în vedere trăsăturile aparte etalate de rezultatele obținute, fie prin analiza ritului și ritualului funerar, fie prin studiul atent al obiectelor de cult, de podoabă sau vestimentare.

Deosebit de importantă este studierea ritului principal de înmormântare, el reflectând, în general, concepțiile religioase ale unei populații, tradițiile ei, precum și eventual, influențele eterogene primite de-a lungul timpului. În legătură cu aceste aspecte de viață religioasă, considerăm că este imperios necesară stabilirea cauzelor, căilor și perioadei în care a avut loc trecerea de la ritul incinerăției, propriu populației autohtone, la cel al inhumăției pus în legătură cu adoptarea și generalizarea creștinismului prin intermediul statului roman târziu și bizantin²⁴. Extinderea investigațiilor arheologice în cât mai multe necropole datând din perioada secolelor IV-XI d.Hr., analiza atentă a ritualurilor, mai ales în cazul cimitirelor birituale, ar putea clarifica unele aspecte de o deosebită însemnătate, oferind noi argumente pentru departajarea corectă a elementelor autohtone de cele alogene.

Într-adevăr, riturile și ritualurile de înmormântare documentate până acum prin intermediul săpăturilor arheologice relevă, pentru perioada secolelor IV-X, elemente de cult străvechi de sorginte dacică și romană, care nu sunt proprii decât populației autohtone, știut fiind că practicile funerare ale grupurilor migratoare pătrunse în spațiul carpato-dunărean erau diferite de cele ale localnicilor. În aceeași măsură au putut fi scoase în relief și trăsăturile obiectelor de cult, de podoabă și vestimentare care, în marea lor majoritate, vădesc nu numai o origine daco-romană sau bizantină, ci și o contemporaneitate a tipurilor cu cele utilizate de populația imperiului.

În legătură cu contribuțiile aduse de către cercetările arheologice privitoare la continuitatea autohtonă o importanță deosebită o are și cunoașterea

au nord du Bas Danube aux IVe-Xe siècles, în *Dacia*, N.S., XXXVIII-XXXIX, 1994-1995, p. 362; Șt. Olteanu, **op.cit.**, p. 20.

²³ D.Gh. Teodor, **Aspecte etno-demografice ale continuității la est de Carpați în secolele V-XI e.n.**, în *Memoriile Secției de Științe Istorice ale Academiei Române*, seria IV, 1987, tom. XII, București, 1990, p. 175-176; Șt. Olteanu, **op.cit.**, p. 17-22.

²⁴ V. Pârvan, **Începuturile vieții romane la Gurile Dunării**, ed. a II-a, București, 1974, p. 68-70; R. Vulpe, I. Barnea, **Din istoria Dobrogei, II. Romanii la Dunărea de Jos**, București, 1968, p. 11-365; D.Gh. Teodor, **Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V-XI e.n.**, Iași, 1981, p. 84; Em. Popescu, **Le christianisme en Roumanie jusqu'au VIIe siècle à la lumière des nouvelles recherches**, în *Christianitas daco-romana*, București, 1994, p.74-91.

structurii interne a obștii sătești din mileniul I d.Hr.²⁵.

Multă vreme neglijată, studierea obștii sătești din perioada marilor migrații a atras din nou atenția în ultima vreme specialiștilor români. Studierea problemei s-a făcut uneori inegal și în multe cazuri incomplet, unii specialiști exagerând atunci când au atribuit obștii sătești autohtone, de la nordul Dunării de Jos aceeași structură și aceleași trăsături ca și a aceleia din imperiul bizantin. Condițiile politice, administrative, sociale și economice în care evoluau comunele bizantine prezintă însă trăsături aparte, care nu se regăsesc decât într-o anumită măsură în structura obștiilor din spațiul carpato-dunărean. Desigur, este vorba de unele influențe din domeniul vieții social-economice transmise direct de către grupurile de populație romanică venită din regiunile de la sudul Dunării în cele de la nordul fluviului, în teritoriile fostei Dacii. Aceste grupuri romanice, dislocate de invaziile slavilor, huno-bulgarilor și avarilor sau refugiate ca urmare a opresiunilor economice și administrative ale imperiului, dar și ca o consecință a stării de decădere în care se aflau, datorită deselor invazii, zonele imperiului dintre Dunăre și Balcani, au sporit ponderea romanității nord-dunărene, vehiculând în același timp unele elemente de organizare social-economică proprii comunelor bizantine. Ele nu au putut însă schimba radical structura obștiilor sătești autohtone din spațiul carpato-dunărean, care se confruntau cu alte realități decât cele ale imperiului. La nordul Dunării de Jos în lipsa instanțelor statale, administrative și politice, a centrelor economice de producție cum erau orașele, inexistența fiscului și a obligațiilor economice, sociale și militare, comunităților sătești romanice și vechi românești au trebuit să găsească alte modalități de supraviețuire. Precaritatea condițiilor de viață de la nordul Dunării de Jos au fost determinate în mare parte de desele pătrunderi ale diverselor grupuri de migratori, de perioada lor de stabilire temporară aici, dar și de obligativitatea comunităților locale de a avea contacte nemijlocite cu noii veniți. Satul autohton trebuia deci să se adapteze acestor condiții pentru a se apăra apelând la o serie de modalități, care nu se regăsesc nici în structura comunei bizantine și nici în aceea a comunităților aparținând migratorilor și nici chiar a satelor aparținând populației sedentare din alte părți ale Europei. Avem aici în vedere organizarea socială a obștii autohtone de la nordul Dunării de Jos bazată pe criteriul constituirii cetelor de neam, a proprietății private familiale (moștenită de la daci și romani și inexistentă la migratori), proprietatea colectivă a obștii, autohtonismul satului, apărut cu strictețe în cazul încercărilor de infiltrare alogenă în sânul comunității, în sfârșit, pendularea periodică pe diferite vetre de sat dar și natura relațiilor cu migratorii

²⁵ P.P. Panaitescu, **Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova**, București, 1964, p. 21-32; Eugenia Zaharia, **Rolul istoric al obștiilor sătești. Contribuții la cunoașterea românilor în mileniul I. Inchinare țărănimii române**, în *ActaMM*, II, 1980, p. 133-154; D.Gh. Teodor, **Unele considerații privind încheierea procesului de formare a poporului român**, în *ArhMold*, IX, 1980, p. 81-82; Șt. Olteanu, *op.cit.*, p. 17-263.

căroră autohtonii erau obligați adeseori să le procure hrană²⁶. La acestea se adaugă religia creștină implementată în sânul comunităților sătești, relațiile lor permanente cu civilizația de la sudul Dunării și poate chiar conștiința etno-lingvistică și politică a apartenenței lor la imperiu²⁷.

Trăsăturile definatorii ale satului autohton din spațiul carpato-dunărean din perioada marilor migrații au fost fără îndoială hotărâtoare pentru a asigura stăruința lui în microzonele în care se situa din străvechime, conservând peste veacuri caracterul său pregnant romanic și determinând sensul în care s-a produs treptat, dar ireversibilă, asimilarea alogenilor stabiliți aici.

Considerăm de asemenea că, cercetarea diferitelor aspecte referitoare la fenomenul de continuitate autohtonă menționat nu va putea aduce noi și importante clarificări dacă rezultatele investigațiilor arheologice nu vor fi mai coerent coroborante cu cele din domeniile lingvistice și etnologiei. Este cunoscut că rezultatele obținute din cercetările din domeniile amintite, comparate cu cele ale arheologiei, oferă posibilități sporite de a formula noi puncte de vedere susținute de argumente credibile.

Tot atât de profitabilă ar putea fi și o nouă abordare a unor procese etno-lingvistice și culturale care, desigur, s-au petrecut în timpul primului mileniu d.Hr. Avem în vedere procesele de asimilare etno-lingvistică și de aculturație care au avut loc, în diferite etape și în anumite zone, cu precizarea că nu trebuie aprioric excluse posibile deplasări de populație romanică dintr-o regiune în alta, admigrări de grupuri romanice din imperiu sau chiar fenomene de depopulare temporară a unor microzone, datorate migratorilor sau altor cauze. În acest context ar trebui reținut și faptul că, în unele părți ale spațiului carpato-dunărean, mai ales în perioada secolelor IX-XI, au putut avea loc și unele procese târzii de deznaționalizare a slavilor, turanicilor sau a altor grupuri etnice pătrunse și instalate definitiv aici, cu alte cuvinte de desfășurarea unui proces de românizare. Acest proces nu ar fi putut avea loc dacă numărul și stadiul de dezvoltare social-economică și culturală al vechilor români nu ar fi fost superior, în comparație cu acela al grupurilor deznaționalizate.

Asemenea procese, ca și stăruința însăși a autohtonilor în toate formele de relief ale vechii Dacii, sunt consecințele directe ale structurii interne ale obștei sătești locale, a superiorității numerice a elementelor etno-lingvistice romanice și vechi românești și ale legăturilor multiple și continue cu civilizația romană târzie și bizantină. În această direcție considerăm că cercetarea continuității autohtone, a acestui important aspect al procesului de etnogeneză românească va trebui întreprinsă în viitor pentru a obține rezultatele dorite.

²⁶ Șt. Olteanu, **op.cit.**, p. 17-57.

²⁷ D. Gh. Teodor, **op.cit.**, Iași 1981, p. 27-39, 59-71.

Considérations concernant la continuité des autochtones dans l'espace carpato-danubien au Ier millénaire après J. Ch.

Résumé

Dans le contexte des investigations réalisées dans les régions du nord du Bas Danube dans la seconde moitié du siècle, concernant le processus de l'ethnogèse roumaine, le problème de la continuité prend une importance particulière.

Suite aux intenses recherches archéologiques réalisés sur tout le territoire carpato-danubienne, on a pu découvrir un grand nombre d'objectifs datant du premier millénaire après J. Ch. Leur location sur la carte a indiqué la plus intense habitation dans les régions des plateaux et des colines sous-montagneuses, autrefois couverts de bois séculiers. Ce sont les formes de relief dans lesquelles les communautés rurales autochtones se sont déplacées à travers les siècles, dans le cadre de quelques micro-zones, afin de toujours gagner des surfaces agricoles productives de point de vue économique. On a pu ainsi constater la progression d'un phénomène de continuité mobile. De même, la succession de certains horizons culturels attestés stratigraphiquement à l'intérieur de nombre des établissements, fait preuve du retour habituel des villages d'agriculteurs sur les anciens site où ils menaient leur existence. On peut donc parler d'une continuité prouvée verticalement.

Afin de prouver la continuité autochtone à travers le premier millénaire après J. Ch., la structure interne de village a une importance particulière. Étant donné les grandes migrations de populations venant de l'est de l'Europe, les villages autochtones des territoires carpato-danubiens se sont trouvés en situations de créer une structure socio-économique propre, pour garantir leur survie. Cette structure, profondément différente de celle des migrants, était fondée sur le critère de la constitution des groupes apparentés, sur la propriété privée familiale, la propriété commune du village, la préservation des caractères autochtones de ses habitants, l'adoption de la religion chrétienne et le maintien des relations étroites avec l'Empire Romain et, plus tard, avec celui Byzantin aussi. Certains éléments, concernant la structure socio-économique des communautés villageoises, ont pu se manifester, de façon plus restreinte, dans quelques groupes romains déracinés du sud du Danube, entre le IVe et le VIIe siècle, par les invasions germaniques, huno-bulgares, slaves et avars. Certains de ces groupes romains se sont déplacés également au nord du Bas Danube suite aux oppressions qu'ils devaient subir de la part de l'administration de l'empire aussi, ainsi que à cause du déclin dans le quel se trouvaient depuis très longtemps les régions d'entre le Danube et les Balkans. Ces groupes de populations ont renforcé la romanité présente au nord du Bas Danube, mais ils n'ont pas trop influencé la structure socio-économique des communautés villageoises, qui s'était déjà adaptée à d'autres conditions que celles spécifiques à l'empire.

Quelques séries de processus de déculturation se sont sans doute passés pendant le Ier millénaire après J. Ch., au nord de Bas Danube, mais aussi des phénomènes de dénationalisation de certains groupes de migrants infiltrés et installés définitivement là-bas, tout comme, temporairement, il est possible d'avoir existé quelques régions où des phénomènes de discontinuité se sont manifestés aussi.